

Вірич С.О., Менчаков В.О.

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ

Внесок промислового комплексу в економіку України рівня технологічно розвинутих країн, наближення якості життя до європейських стандартів і набуття суверенітету визначають провідну роль і місце промисловості в забезпеченні найважливіших стратегічних інтересів держави. Проте реальний економічний стан вітчизняної промисловості в контексті інноваційного розвитку змушує говорити про нестабільність і непередбачуваність цього процесу.

Серед основних проблем вітчизняної промисловості є серйозні структурні диспропорції у виробництві, які за останні десятиліття лише поглибились. Останнє набуло яскраво вираженої сировинної орієнтації, тоді як частка технологічно-складних фондоутворюючих інвестиційних галузей та галузей виробництва товарів народного вжитку різко скоротилася. Практично все виробництво здійснюється на технічно відсталій, морально застарілій базі. За період реформ практично не збудовано нових прогресивних виробництв. Вітчизняна економіка стала надзвичайно вразливою і залежною від зовнішньої кон'юнктури, різкі коливання якої одразу позначалися на стані українського виробництва.

За останніх двадцять років кардинально змінилося співвідношення між товарними групами промислової продукції. Удвічі зросла частка сировини та удвічі зменшилась частка інвестиційних товарів та товарів широкого вжитку. Зараз вітчизняне промислове виробництво лише частково задовольняє потреби внутрішнього ринку.

Вітчизняні виробники поступово втрачають власний внутрішній ринок, віддаючи його на відкуп іноземним компаніям. В українському імпорті переважає високотехнологічна продукція, що надходить з високорозвинених країн, та стратегічна сировина, тоді як вітчизняний експорт в основному сировинний.

Промисловість як галузь матеріального виробництва є головним акцептором для втілення досягнень науки і техніки. Майже всі технологічні інновації – продуктові та процесові – матеріалізуються промисловістю. Крім технологічних, у промисловості втілюється значна кількість організаційних та управлінських інновацій.

У світовому промисловому виробництві домінуючі позиції займають розвинені країни. Ними створюється близько трьох чвертей загального обсягу промислової продукції світу.

Існуючий інноваційний та технологічний рівень економіки України не сприяє масштабному виходу вітчизняної продукції на світові ринки. Тому лише ефективне використання науково-технологічного та освітнього потенціалу становить безальтернативний реальний шлях інтегрування до європейського спів-

товариства, забезпечення суспільного добробуту європейського рівня. З цією метою держава повинна використовувати дієвий механізм впливу та забезпечення інноваційної перебудови структури економіки, як законодавче симулювання інноваційної діяльності на всіх її етапах та створення такого нормативно-правового середовища, яке б найбільше сприяло розвитку високотехнічних галузей виробництва, стабілізації діяльності окремих підприємств.

Недоліки формування інноваційної системи обумовлені недостатнім рівнем розробки ключових понять та відсутністю аналітичного досвіду, пов'язаного з механізмом реалізації інноваційної політики.

Недостатність впливу державного стимулювання інноваційної діяльності та обмеженість фінансових ресурсів для забезпечення наукових досліджень і впровадження інноваційних розробок пов'язана, по-перше, з проявами світової економічної кризи, що повною мірою відобразилося на економіці України, по-друге, з відсутністю затверджених пріоритетів для фінансування першочергових задач, що виникають при створенні інноваційних структур.

Суттєвим недоліком є відсутність повноцінної інформаційної бази щодо інноваційно-інвестиційних проєктів, що призводить до неможливості координації функціонування суб'єктів інноваційної діяльності.

Зростання складності технологій визначається величиною технічних ускладнень, пов'язаних з розробкою товарів на їх основі. Ці проблеми спричиняють в тому числі й збільшення обсягу технологічних інновацій, які зростають шляхом злиття різних технологій, а також, дедалі диференційними вимогами суспільства у сфері охорони здоров'я, безпеки й екології. Саме до промислових підприємств і розроблених ними технологічних нововведень ставлять підвищені вимоги екологічного характеру.

Основними заходами в розв'язанні цих проблем є: вдосконалення нормативно-правової бази для забезпечення розвитку інноваційної системи України; створення єдиної функціонуючої національної інноваційної системи, запровадження новітніх методів передачі та обробки інформації і усіх сферах діяльності, забезпечення інтеграції України в світовий інформаційний простір; формування загальнодержавної системи автоматизованого пошуку, збору, накопичення, аналітичної обробки, систематизації, консолідації, зберігання, розповсюдження і надання інформації в сфері науково-технологічного та інноваційного розвитку, єдиної системи обліку електронних інформаційних ресурсів держави; сприяння розвитку організаційно-фінансової інфраструктур інноваційної діяльності з забезпечення узгодженої дії в системі: „наука-технологія-виробництво-ринок”.

Більшості вітчизняним підприємствам важко вистояти у жорсткій конкурентній боротьбі. Вони мають сконцентрувати свої зусилля на тих технологіях, при впровадженні яких можна бути переконаним, що використаний ефект від їх застосування дозволить окупити необхідні витрати. Зростаюча інтенсивність конкурентної боротьби проявляється в нових товарах, нових методах їх виготовлення, в інших господарських процесах на підприємствах, що дозволяє знизити витрати, поліпшити якість, досягти переваг у гнучкості, строках виготовлен-

ня тощо. При цьому розробка й освоєння нових прогресивних технологій має значення не тільки для окремих підприємств, але й для всієї галузі в цілому.

Найчастіше нова техніка ставить перед підприємством складні завдання щодо впровадження технологічних і продуктових інновацій. З одного боку, управлінські рішення такого роду мають перспективні наслідки, тому що надалі викликають технологічну і, найчастіше, економічну переривчатість господарської діяльності підприємства і ведуть, як правило до істотної зміни конкурентних позицій. З іншого боку, відмова або відстрочення впровадження нової технології може мати в майбутньому досить негативні наслідки для конкурентоспроможності цілого підприємства.

При переході до нових технологій і товарів виникає проблема, яка полягає в тому, що слід відмовитися від уже невідомого і випробуваного. Крім того, немає цілковитої впевненості в тому, що з новими товарами непов'язані також і нові недоліки, проблеми, побічні ефекти, негативні наслідки та ін., які на момент впровадження нововведень поки що невідомі, а тому їх неможливо прогнозувати.

Підприємства, що перебувають в однаковому ринковому оточенні, найчастіше використовують дуже різні стратегічні концепції технологічного розвитку. Тоді як одні підприємства, освоюючи нові технології, виводять на ринок успішні продуктові інновації, інших розвиток технологій або стоїть навіссі, або рухається в мало перспективному напрямі, що не приводить до успіху на ринку.

На основі підвищення технологічного рівня виробництва, впровадження нових технологічних процесів, удосконалення організації праці і управління можна вирішити проблему підвищення якості продукції, її конкурентоспроможності на світовому ринку.

Для забезпечення своєї перспективної і поточної конкурентоспроможності підприємства зобов'язані самостійно і цілеспрямовано формувати і здійснювати науково-технічну і інноваційну політику, яка включає розробку стратегії, програм і планів інноваційної діяльності; контроль за ходом розробки нової продукції і її впровадженням; забезпечення фінансовими і матеріальними ресурсами програм нововведень; провадження інноваційної діяльності кваліфікованим персоналом; створення тимчасових цільових груп для комплексного вирішення інноваційних проблем.

Варто зауважити, що в розвинутих країнах економічний прогрес був досягнутий саме завдяки розробленню новітніх технологій, виробництву високотехнічних товарів і послуг та успішному виходу на світові ринки.

Проте, незважаючи на існуючі проблеми у промисловості, Україна на сьогодні володіє потужним науково-технологічним потенціалом, який зосереджено по всіх регіонах. Це підтверджує тенденцію щодо наявності ядра промислового розвитку країни, до якого відносяться Київська, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська області. Дана тенденція тісно корелюється з науковою інноваційною активністю зазначених регіонів і ще раз підтверджує наявність ресурсного потенціалу для здійснення проривної інноваційної стратегії в напрямі підви-

щення конкурентоспроможності України та забезпечення їй гідного місця в економічній системі світу.

Стан розвитку науково-технологічної сфери та інноваційної діяльності в Україні свідчить про системну кризу, яка з кожним роком загострюється.

Все зазначене вище вимагає проведення дослідження та здійснення аналітичної оцінки наявної в країні організаційної структури управління як в цілому, так і в сфері науково-технологічної та інноваційної діяльності зокрема, з метою її подальшої розробки за науковими принципами цивілізованого управління та впровадження в практику. Головна мета організаційних структур на всіх рівнях господарювання повинна бути націлена в напрямі забезпечення докорінної структурної та економічної модернізації виробничої бази більшості галузей виробництва, підвищення ділової активності та ефективності виробництва, на поліпшення інвестиційного клімату та інноваційної діяльності. Досягнення такої цілі передбачає розв'язання таких актуальних завдань:

- сприяння інтеграційним процесам як одному із засобів примноження її потенціалу і підвищення конкурентоспроможності;
- зосередження інвестиційних ресурсів на розвитку виробництв, які забезпечують економічне зростання за рахунок інтенсивних факторів і таких, що збільшують базу для відтворення самих інвестиційних ресурсів;
- вдосконалення системи відбору та обґрунтування інвестиційних проєктів, які здійснюються за рахунок як одно каналного, так і багатоканального фінансування;
- посилення контролюючої та регулюючої ролі держави над природними монополіями, протидія процесу необґрунтованого зростання на їх роботи та послуги, перерозподіляючому потенційні інвестиційні ресурси в напрямі нижчих технологічних укладів.

Головними завданнями стратегії інноваційної політики України є забезпечення збалансованої взаємодії наукового, технічного, виробничого та підприємницького потенціалів, розробка та впровадження механізму активізації інноваційної діяльності суб'єктів підприємництва, поширення інновацій в усіх сферах національної економіки. В свою чергу це означає орієнтованість національної стратегії на формування інноваційної моделі розвитку, яка повинна поєднувати в собі як безпосередні заходи національного та регіонального рівнів, що реалізуються шляхом прямого бюджетного фінансування, та сприятимуть поліпшенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу; так і здійснення суб'єктами господарювання інноваційної діяльності та інвестицій інноваційного спрямування в конкурентному середовищі, збільшення пропозиції інноваційних продуктів, технологій та знань.

Проведення технологічної модернізації виробництва має бути підкріплене відповідними фінансовими ресурсами. У розширенні ресурсної бази фінансування цих цілей держава має відігравати провідну роль через: розробку принципів формування державної інвестиційної політики й перехід до складання бюджету розвитку з чітким визначенням джерел надходжень до нього та напрямів використання коштів; забезпечення за допомогою бюджетно-податкових

механізмів стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств; встановлення критеріїв ефективності використання бюджетних ресурсів, зважаючи на те, що фінансування соціальних витрат стає основою державного впливу на рівень матеріального забезпечення населення та водночас стимулює реалізацію моделі залежного розвитку як у середньостроковій, так і в довгостроковій перспективі; підвищення рівня монетизації економіки та прискорення формування національного фінансового капіталу; розвиток цільового рефінансування банків під інвестиційні проекти; стимулювання підвищення капіталізації державних банків; підвищення ролі корпоративних облігацій в інвестиційному забезпеченні підприємств на основі забезпечення надійного захисту інвесторів і податкового стимулювання інвестицій у цінні папери.

Таким чином, відповідно до сучасних наукових уявлень завдання прискорення розвитку промисловості повинно пов'язуватись шляхом сполучення дій на двох основних напрямках економічного розвитку: організації високоефективного ринку, в тому числі його інноваційного сегменту; здійснення централізовано керованої структурної трансформації економіки на основі створення сприятливих умов для широкого впровадження прогресивних технологій і згорнення застарілих виробництв. Для закріплення провідної ролі високотехнологічних виробництв потрібно провести чітку і послідовну науково-промислову політику в контексті реалізації стратегії соціально-економічного розвитку країни зі зрозумілими цілями і завданнями, з дієвими соціально-економічними механізмами адаптації виробництв до роботи в нових умовах.

Література

1. Будкін В. Інноваційна модель розвитку національних економік // Економіка України – 2010. - №6. – с. 67-78
2. Стратегічний вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 рр.: Послання Президента України до Верховної Ради// Урядовий кур'єр. -2002. - №100

Гришина А.В., Чеховская В.А., Моисеева Ю.Ю.

НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ИННОВАЦИОННОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УКРАИНЕ

Одним из основных инструментов и механизмов инновационной экономики является инновационная инфраструктура. Как подтверждает опыт развитых стран мира, в условия глобальной конкуренции на мировом рынке, преуспевает тот, кто имеет более развитую инфраструктуру образования и реализации инноваций.